

TASVIRIY SANATDA PORTRET JANRI METODIKASI

Davronova Nilufar
QDPI O'qtuvchisi

Annotatsiya: Tasviriy san'atda portret janri shaxsning o'xshashligi, shaxsi va mohiyatini ifodalashga qaratilgan. Mavzuning fizik xususiyatlari, ifodalari, his-tuyg'ularini turli ijodiy texnika va o'rtalar orqali qo'lga kiritishdan iborat. Ushbu maqolada tasviriy san'atning portret janrida qo'llaniladigan metodologiya va usullarni o'rganib chiqamiz.

Kalit so'zlar: metodologiya, , yuz xususiyatlari, tana, proportsiya, Rassomlar, Moyli, akril, suvo'tlar, pastellar.

Portret metodologiyasining birlamchi yo'nalishlaridan biri kuzatishdir. San'atkorlar o'z sub'ektlarini diqqat bilan o'rganadilar, yuz xususiyatlariga, tana tiliga, o'ziga xos xususiyatlariga e'tibor beradilar. San'atkorlar mavzuni jiddiy kuzatish orqali o'z o'xshatishlarini qo'lga kiritib, individualligini yetkazishni maqsad qilganlar.

Rasm chizish va eskizlash odatda portret yaratishning boshlang'ich bosqichlarida qo'llaniladigan usullardir. Rassomlar mavzuning yuzi va figurasining konturlari, proportsiyalari va tonal qiymatlarini tasvirlash uchun chiziqlar, shakllar va soyalardan foydalanadilar. Bu sahna rassomlarga portret asosini tashkil etish va kompozitsiyani takomillashtirish imkonini beradi.

Dastlabki eskiz tugagandan so'ng, san'atkorlar ko'pincha turli tasviriy san'at usullaridan foydalanishga o'tishadi. Moyli, akril, suvo'tlar, pastellar portret tasvirida ishlagan keng tarqalgan o'rtalardir. Rassomlar ushbu vositadan ranglar, to'qimalar va tafsilotlar qatlamlarini yaratish uchun foydalanadilar, asta-sekin mavzuning tasvirini yaratadilar. Ular uch o'lchovli shaklni va mavzuning xususiyatlarining nuanslarini qo'lga kiritishni maqsad qilib, teri tonlari, yorug'lik va soyalarga alohida e'tibor berishadi.

Kompozitsiya portret metodologiyasining yana bir muhim jihati hisoblanadi. Rassomlar mavzuni ramka ichida tartibga solish, fon, kompozitsiyaning umumiy balansi va uyg'unligini diqqat bilan ko'rib chiqadilar. Kompozitsiya mavzuni to'ldirishi va san'at asarlarida ularning mavjudligini oshirishi kerak.

Texnik ko'nikmalardan tashqari, rassomlar ko'pincha mavzuning xulq-atvori va his-tuyg'ularini portretida etkazishni maqsad qiladilar. Mavzuning xarakterini ochib berishda ma'lum ishoralar, ifodalar, ramziy elementlardan foydalanadilar. San'atkorning talqini va mavzu bilan aloqasi ularning mohiyatini qo'lga kiritishda muhim rol o'ynamoqda.

Zamonaviy portret san'atkorlari an'anaviy bo'lmagan yo'nalishlarni ham tadqiq qilib, turli uslublar va usullarni sinab ko'radilar. Bunga mavzuning mavhum yoki

nazariy namoyishlari, aralash ommaviy axborot vositalarini o'z ichiga olishi yoki portretlarni yaratish uchun raqamli vositalardan foydalanish kiradi. Bu yo'nalishlar portret janrining chegaralarini bosib o'tadi, bu esa ko'proq ifodali va noan'anaviy talqinlarga imkon beradi.

O'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalashda xususan tasviriy san'atning o'rni beqiyosdir. Tasviriy san'at asarlari kishilarning his-tuyg'ulariga kuchli ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ham egadir. Kishilar tasviriy san'at asarlarini tomosha qilish yordamida, ularda ifodalangan go'zallikni ko'rish orqali o'z hayotlariga ana shunday go'zallikni kiritishga harakat qiladilar, asarlardagi qahramonlarni ko'rib esa ularga o'xshashga intiladilar. San'at asarlarida ifodalangan salbiy voqealar, xunuk xatti-harakatlarni ko'rib, ulardan muayyan xulosalar chiqaradilar, bunday hodisalardan uzoq bo'lishga intiladilar. Rangtasvir obrazlari nihoyatda jiloli va har biri o'ziga xos. Musavvirlar rangtasvir vositalari yordamida asar yaratadilar va ular har doim chizma tasvir, kompozitsiya imkoniyatlaridan foydalanadilar. Demak, rangtasvirda muhim ifoda vositasi rang bo'lib qolaveradi. Insonning ichki ruhiy olami bilan bog'langan holda aniq bir obraz yaratilishi portret san'ati deb sanaladi. Portret yaratish o'ziga xos murakkab jarayon bo'lib, insonning anatomik tuzilishidan tortib ichki ruhiy, ma'naviy holati, shuningdek, tashqi ko'rinishidagi barcha jihatlarini aks ettirishi bilan san'at darajasidagi asar bo'lishi mumkin. Portretchi rassom odamlarga xos turli harakatlarni his qila bilishi, ayniqsa, odamning qiyofasidagi samimiylik yoki soxta jihatlarini tasvirlay olish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Natijalar: Rangtasvir insonning murakkab aql-zakovati, tafakkurini, tabiatda sodir bo'lib turadigan katta-kichik o'zgarishlarni, uzluksiz falsafiy g'oyalar va fantastik obrazlarni ta'sirchan ifodalashga qodir. Hodisa, voqea va ko'rinishlar doirasining to'laligi turli yo'nalishdagi janrlar orqali ochib beriladi. Tasviriy san'atning bir nechta janrlari mavjud bo'lib, har birining o'z ahamiyati va tomoshabini mavjud. Ayniqsa portret janri rassomlarning ko'p murojaat qiladigan va tomoshabini ko'pligi bilan ajralib turadi. Portret - janrlar ichida eng qadimiylaridan bo'lib, kishilarning tashqi va ichki kechinmalarini tasvir yordamida ochib beradi. Tasviriy san'at asarlari bizga musavvir yashagan vaqtni, madaniyatini, shuningdek tasvirdagi insonning ruhiyatini asarda talqin qiladi. Portret - eng qadimgi janrlardan biri. Fayyum shaharchasida rangtasvirning mum usulida qilingan g'oyat go'zal portretlari topilgan. Bu asarlar eramizning I-III asrlarida qadim Misrda yaratilgan.

O'tmishda yashab o'tgan buyuk vatandoshlarimiz, ulug' allomalar siymosini tasviriy san'at asarlarida aks ettirish ijod ahli oldiga ham mas'uliyatli vazifalarni yuklaydi. Shu sababli ham ularni o'rganish, tahlil qilishni taqozo etadi. O'zbekistonda ham yangi ma'naviy-g'oyaviy yo'nalishlarning shakllanishi o'z navbatida, zamonaviy san'atning hamma sohalariga samarali ta'sir qilib, ijodiy izlanishlar doirasini kengaytirib, badiiy tafakkur rivojini yanada jadallashtiradi. Portret san'ati o'zining eng gullagan vaqtni Uyg'onish davrida oldi. Bu davrda oliy-yuqori yangilikning boshlanish

sifatida inson shaxsining ulug‘lanishi san’atdagi olamshumul boylik va qahramonlik deb sanaldi. Uyg‘onish davrida portretning rangtasvir, haykaltaroshlik va grafika turlari yuksak taraqqiy topdi. Faol, o‘z qadrgimmatini biladigan qo‘rqmas, jasur inson qiyofasi mazkur davrning bosh qahramoniga aylandi.¹

Xulosa qilib shuni ta’kidlash kerakki, tasviriy san’atdagi portret janrida diqqat bilan kuzatish, chizish, tasviriy san’at, kompozitsiya, mavzuning shaxsi va his-tuyg‘ularini tasvirlashni o‘zida mujassamlashtirgan metodika qo‘llanadi. Ijodkorning texnik mahorati, jiddiy kuzatishi, badiiy talqini o‘xshatishni yaratish, mavzuning mohiyatini qo‘lga kiritishga hissa qo‘shadi. Portret janri hozirgi zamon san’atkorlari yangi yo‘nalishlarni tadqiq qilib, an’anaviy portret chegaralarini bosib o‘tish bilan rivojlanishda davom etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "THE IMPORTANCE AND PLACE OF BAHODIR JALOLOV'S WORK IN THE DEVELOPMENT OF MAJOR COLOR PICTURES OF UZBEKISTAN." Archive of Conferences. 2021.
2. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "IMPORTANCE OF FINE ARTS IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS." Web of Scientist: International Scientific Research Journal 3.10 (2022): 1008-1013.
3. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "Importance and place of Bahodir Jalolov's work in the development of Uzbekistan's majestic color image." Texas Journal of Multidisciplinary Studies 2 (2021): 173-174.
4. Mamatkulov, Rashidbek Ravshanbekovich. "Intuitive Metaphysical Insights In The Works Of The Painter Bakhodir Jalalov." The American Journal of Social Science (2021).
5. Inatillo o‘g‘li, Butaev Javlon, and Gafurova Umida Fatikhovna. "ACTUAL ANALYSIS OF UZBEKISTAN’S STOCK MARKET: PROBLEM, SOLUTION AND SUGGESTIONS." American Journal of Business Management, Economics and Banking 10 (2023): 53-59.
6. Rovshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "AMIR TIMUR AND THE TIMURID PERIOD LITERARY ENVIRONMENT AND SOME ASPECTS OF THE FINE ARTS ARE IN HISTORICAL SOURCES." E Conference Zone. 2023.
7. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "SPATIAL CAPACITY REQUIREMENTS OF THE COMPOSITION." Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 10.11 (2022): 816-823.
8. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "DIDACTIC PRINCIPLES IN FINE ART TEACHING AND FACTORS OF USING THE SPIRITUAL HERITAGE OF GREAT THINKERS IN FINE ART LESSONS." Open Access Repository 8.11 (2022): 56-60.
9. Zokirova, Shaxloxon. "TASVIRIY SAN'ATDA MANZARA JANRINING TUTGAN O‘RNI." *Естественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования* 2.3 (2023): 57-59.
10. Zokirova, Shaxloxon. "TASVIRIY SAN'ATDA MANZARA JANRI." *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика* 2.11 (2023): 28-31.
11. Zokirova, Shaxloxon. "TASVIRIY SAN'AT O'QITISHDA NATYUMORT ISHLASH METODIKASI." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 2.6 (2023): 59-61.

¹ "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3,848 (SJIF) February 2023 / Volume 4 Issue 2